

Konkurences padome

GADA PĀRSKATS 2020

SATURS

-
- 4** Priekšsēdētāja uzruna
 - 6** Konkurences padome. Iestādes pase
 - 7** Konkurences padomes komanda
 - 8** 2020. gads skaitļos
 - 9** COVID-19
 - 10** Aizliegtas vienošanās
 - 11** Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana
 - 12** Uzņēmumu apvienošanās
 - 13** Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likums
 - 14** Tirgu uzraudzība
 - 15** Publisku personu darbības ietekme uz konkurenci
 - 16** Tiesvedības par Konkurences padomes lēmumiem
 - 17** Izmaiņas regulējumā
 - 18** Komunikācija un sadarbība
 - 20** Konkurences padomes pārvaldība
 - 21** Konkurences padomei piešķirtais finansējums un tā izlietojums
 - 22** Uzlabojumi iestādes pārvaldībā
 - 22** Konkurences padomes prioritārie uzdevumi 2021. gadā

PRIEKŠSĒDĒTĀJA UZRUNA

2020. GADS NESIS SPĒCĪGUS PĀRMAIŅU VĒJUS

2020. gads ir bijis pārmaiņu gads, kas ir metis izaicinājumu teju ikkatram cilvēkam un iestādei ikkatrā pasaules nostūrī. Arī Konkurences padome aizvadītajā gadā piedzīvoja spēcīgus pārmaiņus vējus – ne tikai tos, ko nesa COVID-19 pandēmija, bet arī daudz lokālākus. 2020. gada 14. septembrī man bija gods pārņemt Konkurences padomes vadības grožus pēc tam, kad 15. aprīlī iestādes vadītājas amata pienākumus beidza pildīt tās ilggadējā vadītāja Skaidrīte Ābrama. Viennozīmīgi šis gads no katra Konkurences padomes

darbinieka ir prasījis daudz – pašdisciplīnu, strādājot attālināti no mājām, motivāciju nepadoties, saskaroties ar nezināmo, un, pats galvenais, vēlmi nemītīgi attīstīties un pielāgoties, lai katrs darbinieks varētu augt kā savas jomas eksperts un mēs visi kopā varētu kļūt par stipru, neatkarīgu un ietekmīgu iestādi, kuras viedokli ņem vērā tirgus dalībnieki, publiskas personas un arī politikas veidotāji, kuriem ir nepieciešamās pilnvaras veidot Latvijas likumus un citus normatīvos aktus tādus, kas veicina godīgu konkurenci visās tautsaimniecības jomās.

2020. gads ir pirmais Konkurences padomes trīs gadu (2020.-2022.) darbības stratēģijas izpildes gads. Sākot ar šo gadu, Konkurences padomes līdzšinējās trīs vērtības – tiesiskumu, profesionalitāti un neatkarību – esam papildinājuši ar attīstību, kas apliecina, ka esam gatavi strādāt pie iestādes izaugsmes, uzraudzības metožu modernizēšanas un darbības fokusēšanas uz rezultātu sasniegšanu. Tāpat šos trīs gadus savus resursus veltīsim trīs galvenajiem darbības virzieniem: 1) būtiskāko konkurences tiesību pārkāpumu identificēšanai un novēršanai, 2) iestādes kapacitātes stiprināšanai un 3) sabiedrības izglītošanai par godīgu konkurenci.

Neskatoties uz 2020. gadā piedzīvotajiem izaicinājumiem, ir aizvadīts veiksmīgs darba gads un ir sasniegti ievērojami rezultāti katrā darbības virzienā. Attiecībā uz būtiskāko konkurences tiesību pārkāpumu novēršanu, 2020. gadā izceļams ir iestādes pieņemtais lēmums par SIA "LDZ CARGO" dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu dzelzceļa kravu pārvadājumu tirgū un par pārkāpumu piemērotais naudas sods 5,7 miljonu eiro apmērā. Tāpat aizvadītais gads bija pirmais gads, kad Konkurences padome varēja izmantot savas jauniegūtās pilnvaras vērsties pret publisku personu radītiem konkurences kropļojumiem. Pirmajā uzraudzības gadā saņēmām ap 200 dažādu iesniegumu par publisku personu rīcību, no kuriem lielākā daļa bija sūdzības par publisku personu izvirzītiem konkurenci ierobežojošiem noteikumiem iepirkumos. Ņemot vērā, ka pilnvaras vērsties pret publisku personu radītiem konkurences kropļojumiem Konkurences padome ieguva vien 2020. gada 1. janvārī, pirmais gads aizvadīts "Konsultē vispirms" zīmē, izglītojot un konsultējot valsti, pašvaldības un to kapitālsabiedrības. Papildu tam Konkurences padome īstenoja arī četru tirgū uzraudzības, kurās tika vērtēta publisku personu darbība, un uzraudzībā gūtie secinājumi ir nozīmīgi publisku personu turpmākā izglītošanā par konkurences neitralitātes principa ievērošanu.

Kopējais sabiedrības ieguvums no Konkurences padomes darbības, novēršot konkurences kropļojumus, veicot uzraudzību tirgos un rosinot izmaiņas konkurences veicināšanai tajos, kā arī uzraugot lielo uzņēmumu apvienošanas darījumu īstenošanu, 2020. gadā ir 24,1 miljoni eiro. Savukārt valsts budžetā ieskaitīti naudas sodi 934 957,36 eiro apmērā.

Kā viens no preventīviem konkurences pārkāpumu novēršanas rīkiem ir efektīva sodu politika. Taču vienlaikus skaidrojoša, klientam saprotama un ērta komunikācija var kalpot kā preventīvs rīks pārkāpumu novēršanā, jo, laikus izprotot Konkurences likuma pārkāpumu negatīvās sekas un ieguvumus no godīgas un atbildīgas rīcības, uzņēmēji un publiskas personas ir ieinteresēti rīkoties atbilstoši likumam vai, saskaroties ar konkurences tiesību pārkāpumiem, ir gatavi ziņot

par tiem Konkurences padomei. Tāpēc 2020. gadā Konkurences padome nozīmīgus resursus veltīja vienai no iestādes prioritātēm – sabiedrības izglītošanai, stiprinot sadarbību ar valsts pārvaldes iestādēm, nacionāla un starptautiska līmeņa partneriem. Pārskata periodā ir ne tikai konsultēti uzņēmumi un publiskas personas, bet arī rīkoti izglītojoši semināri, vebināri, diskusijas, sniegti ieteikumi godīgas konkurences īstenošanai podkāstos un video vēstījumos, kā arī izstrādāti vairāki pašnovērtējuma rīki, ar kuru palīdzību iespējams novērtēt savas rīcības atbilstību godīgas konkurences principiem. Viens no pašnovērtējuma rīkiem ir sagatavots uzņēmējiem karteļu risku mazināšanai, otrs ir paredzēts publiskām personām, lai atvieglotu tām līdzdalības kapitālsabiedrībā izvērtēšanu, un trešais – iepirkumu organizētājiem, lai sniegtu tiem atbalstu karteļu pazīmju atpazīšanā.

Attiecībā uz iestādes trešo darbības prioritāti – kapacitātes stiprināšanu – 2020. gadā panākts nozīmīgs progress. Ilggadēja iestādes problēma bijusi nepietiekams finansējums, kā rezultātā iestāde sistemātiski cīnījies ar augstu darbinieku mainību. Aizvadītā gada izskaņā tika panākts atbalsts valdībā, lemjot par papildu finansējuma piešķiršanu iestādei – 2021. gadā 853 467 eiro apmērā, 2022. gadā 879 769 eiro apmērā un 2023. gadā 965 197 eiro apmērā. Šie finanšu līdzekļi būs būtisks atsvars, lai stiprinātu darbinieku atalgojumu, izveidotu papildu darba vietas, lai efektīvi nodrošinātu konkurences neitralitātes un jaunā Negodīgas tirdzniecības prakses aizlieguma likuma uzraudzību, kā arī stiprinātu iestādes IT izmeklēšanas kapacitāti. Tādējādi, attīstot gan darbinieku kompetences, gan iestādes tehnisko un tehnoloģisko kapacitāti, mēs stiprināsim iestādes mugurkaulu cīņā ar konkurences kropļojumiem. ■

JURIS GAIĶIS
Konkurences padomes priekšsēdētājs

KONKURENCES PADOME. IESTĀDES PASE

Godīgas konkurences apstākļos veidojas efektīvi strādājoši uzņēmumi, kas ir motivēti piedāvāt augstu kvalitāti, plašu izvēli, inovācijas, konkurētspējīgas cenas un citus ieguvumus, lai uzvarētu cīņā par patērētāju izvēli.

Latvijas Republikas Konkurences padome ir tiešās valsts pārvaldes iestāde, kas darbojas Ekonomikas ministrijas pārraudzībā. Konkurences padomes galvenais darbības virziens ir konkurences politikas īstenošana, kas iedalāma divos apakšvirzienos – konkurences aizsardzība un konkurences kultūras attīstība, kuru nodrošināšanā būtiska loma ir iestādes finanšu un cilvēku resursiem, kā arī sadarbībai starptautiskajā vidē. Konkurences padomes neatkarība, veicot izmeklēšanas un pieņemot lēmumus, ir iestādes pamata vērtība, kas ir arī nostiprināta Konkurences likumā.

Konkurences padomes uzdevumi un tiesības ir noteiktas Konkurences likumā, Reklāmas likumā, Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likumā, Eiropas Padomes regulā Nr. 1/2003 „Par konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma 81. un 82. pantā”, Ministru kabineta 2008. gada 29. septembra noteikumos Nr. 795 „Konkurences padomes nolikums” un citos normatīvajos aktos.

Konkurences padomes pamatvērtības ir **tiesiskums, profesionalitāte, neatkarība un attīstība.**

Misija

Konkurences padomes misija konkurences politikas īstenošanā ir aizsargāt un veicināt brīvu un vienlīdzīgu konkurenci visās tautsaimniecības jomās starp tirgus dalībniekiem, un novērst, ka publiskās personas – valsts un pašvaldības – nepamatoti iejaucas brīvā konkurencē.

Mērķis

Konkurences padomes mērķis ir nodrošināt iespēju katram tirgus dalībniekam veikt ekonomisko darbību brīvas un godīgas konkurences apstākļos, veicinot konkurences attīstību visās tautsaimniecības jomās sabiedrības interesēs.

Darbības uzdevumi

- ▶ **Aizliegtu vienošanos atklāšana un novēršana:** uzņēmumi neiesaistās kartēļos un neslēdz citas aizliegtas vienošanās.
- ▶ **Dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas nepieļaušana:** lieli, tirgū dominējošie uzņēmumi savu tirgus varu neizmanto ļaunprātīgi.
- ▶ **Apvienošanās uzraudzība:** nenotiek tādas uzņēmumu apvienošanās, kas tirgū rada uzņēmumu koncentrāciju un kas var negatīvi ietekmēt patērētāju un sadarbības partneru intereses.
- ▶ **Publisku personu uzraudzība:** valsts un pašvaldību un to kapitālsabiedrību rīcība nediskriminē privātos tirgus spēlētājus.
- ▶ **Likumu kontrole:** likumi, noteikumi un citi valsts vai pašvaldību lēmumi un rīcība neierobežo brīvas un godīgas konkurences attīstību.
- ▶ **Konkurences veicināšana:** konkurence tiek veicināta tirgos, t.sk. regulētajos, kur tā ir ierobežota vai nepastāv vispār.
- ▶ **Sabiedrības informēšana:** sabiedrība saņem plašu informāciju par konkurences ietekmi uz tirgu darbību un iedzīvotāju labklājību.

Mūsu resursi

Valsts piešķirts finansējums

1 304 484 eiro

No valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"

178 039 eiro

28 iestādes pastāvēšanas gados uzkrātā pieredze un zināšanas

47 zinošs un motivēts darbinieks

Konkurences padomes 2020.-2022.gada darbības stratēģijas prioritārie virzieni

- ▶ Būtisku konkurences pārkāpumu un tirgus kropļojumu atklāšana un novēršana, kā arī tirgus koncentrācijas nelabvēlīgas ietekmes nepieļaušana;
- ▶ Konkurences padomes kapacitātes stiprināšana un izaugsmē;
- ▶ nozares dalībnieku un publisko personu izpratnes par brīvu un godīgu konkurenci veicināšana, konkurences politikas un kultūras veidošana nacionālā un starptautiskā līmenī.

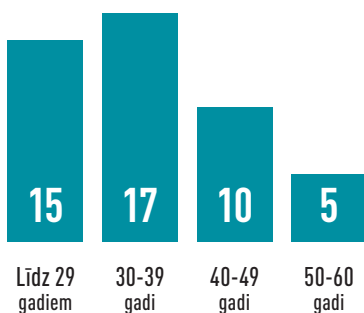
KONKURENCES PADOMES KOMANDA

Konkurences padome sastāv no lēmējinstiitūcijas – padomes – un Izpildinstiitūcijas. 2020. gada nogalē iestādē strādāja 47 darbinieki, no kuriem 39 bija ierēdņa, bet astoņi – darbinieka statusā.

Amatu sarakstā bija 48 amata vietas, no kurām 41 bija ierēdņu un septiņas darbinieku vietas.

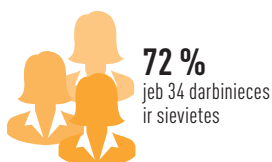
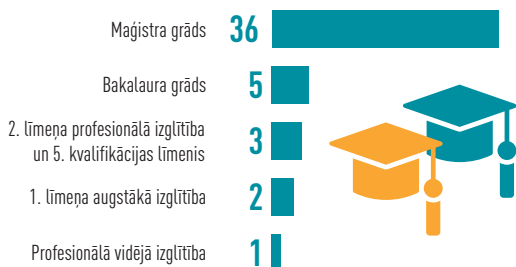
2020. gadā Konkurences padomē nepietiekama finansējuma apstākļos personāla mainība sasniedza 28 %, kas neļāva nodrošināt iestādes pilnvērtīgu darbu. Valsts civil dienesta attiecības un darba tiesiskās attiecības pārtrauca 13 personas, kamēr 18 – uzsāka.

Darbinieku vecums

Vidējais Konkurences padomes darbinieku vecums ir 36 gadi.

Izglītība

3 konkurences tiesību profesionāļu padome

Izvērtē Izpildinstiitūcijas sagatavotos dokumentus lietu izpētē un tirgu uzraudzībā un pieņem iestādes gala lēmumus. Padome darbojas līdzīgi kā pirmās instances tiesa. Padomē ietilpst divi locekļi un priekšsēdētājs, kurš vada iestādes darbu.

1 Izpildinstiitūcijas vadītājs

Nodrošina vienotu Izpildinstiitūcijas darbības organizēšanu, plānošanu un vadīšanu, sniedz juridisko un konceptuālo atbalstu Izpildinstiitūcijas darbiniekiem izmeklēšanas un tiesvedības procesos.

24 izmeklētāji

Veic pārkāpumu izpēti, pēta norises tirgos, vērtējot konkurences kropļojumu normatīvajos aktos un publisko personu darbībās, preventīvi izglīto un konsultē dažādas mērķa grupas, t.sk. vadot lekcijas un seminārus.

7 juristi

Sagatavo juridisko pamatojumu padomes lēmumiem, pārstāv iestādi tiesās, gatavo normatīvo aktu projektus, kā arī vērtē, vai citu iestāžu sagatavotie dokumenti nekropļo konkurenci, un iesaka risinājumus.

3 ekonomisti

Sagatavo ekonomisko pamatojumu padomes lēmumiem un pētījumiem, meklē un attīsta jaunas ekonometriskās analīzes metodes.

9 atbalsta funkciju veicēji

Veido komunikāciju ar sabiedrību un koordinē starptautisko sadarbību, nodrošina personāla vadību, finanšu un dokumentu pārvaldību, kā arī iekšējo auditu ieteikumu ieviešanu un IT un informatīvo atbalstu Izpildinstiitūcijas struktūrvienībām. Izstrādā un pilnveido iestādes procedūras un organizē iestādes darbības saimniecisko nodrošinājumu.

2020. GADS SKAITĻOS

Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana	1
Konstatēts pārkāpums	1
Uzņēmumu apvienošanās un vienošanās	11
Apvienošanās atļauta	11
Procesuālie pārkāpumi	2
Konstatēts pārkāpums	2
Kopējais lēmumu skaits	14

Nozīmīgi skaitļi

Pārkāpumu statistika:

- ▶ 5 701 637 eiro uzņēmumiem piemērotie naudas sodi
- ▶ 2 sodīti uzņēmumi
- ▶ 1 inspekcija 6 uzņēmumos
- ▶ 934 957,36 eiro valsts budžetā ieskaitīti naudas sodi
- ▶ 3 noslēgtas tiesvedības, visos gadījumos atstājot spēkā iestādes lēmumus

Prevencija un “Konsultē vispirms”

- ▶ 3 brīdinājumi 7 personām par iespējamu darbību saskaņošanu
- ▶ 2 preventīvas pasākumi 3 personām par iespējamu darbības neatbilstību NMPAL

Iesniegumi un atzinumi

- ▶ 358 saņemti iesniegumi par konkurences tiesību jautājumiem
- ▶ 200 saņemti iesniegumi saistībā ar publisku personu jautājumiem
- ▶ 196 atzinumi par konkurences tiesību piemērošanu, t.sk.
 - ▶ 72 atzinumi par publisku personu līdzdalību kapitālsabiedrībā (VPIL 88.pants)
 - ▶ 89 atzinumi par citām publisku personu darbībām
- ▶ 42 atzinumi par nozaru normatīvā regulējuma priekšlikumiem

Konsultācijas, vadlīnijas un tirgu izpēte

- ▶ 12 pirmsapvienošanās konsultācijas
- ▶ 8 tirgos noslēgta uzraudzība
- ▶ 3 pašnovērtējuma rīki konkurences vides uzlabošanai

Konkurences padome sesto gadu pēc kārtas *Global Competition Review Rating Enforcement* reitingā ierindota starp pasaules labākajām konkurences iestādēm.

24,1 miljoni eiro 2020. gadā

Sabiedrības ieguvums no Konkurences padomes darbības, novēršot konkurences kropļojumus, veicot uzraudzību tirgos un rosinot izmaiņas konkurences veicināšanai tajos, kā arī uzraugot lielo uzņēmumu apvienošanas darījumu īstenošanu. Aprēķinātais sabiedrības ieguvums ievērojami pārsniedz šajā laikā Konkurences padomei piešķirtā finansējuma apjomu.

1 eiro

16 eiro

COVID-19

COVID-19 pandēmijas laikā Konkurences padome nodrošināja darbu norisi attālināti – lielāko daļu tikšanos, informācijas un paskaidrojumu iegūšanu, mutvārdu uzklaušanās organizēto tiešsaistes režīmā, tajā skaitā tika noturētas pilnībā attālinātas padomes sēdes.

Pandēmijas izaicinājumi

Neskatoties uz iestādes spēju pielāgoties pandēmijas radītajiem apstākļiem, izpētes lietu procesi bija jāpielāgo esošajai epidemioloģiskajai situācijai. Piemēram, bija **ierobežotas iespējas iestādei veikt procesuālās darbības uzņēmumos**, lai gūtu pierādījumus par iespējamiem konkurences tiesību pārkāpumiem. Kā arī pēc tirgus dalībnieku lūguma, ievērojot ārkārtējās situācijas regulējumu, tika **pagarināti atbilde uz informācijas pieprasījumiem un apvienošanās lietu izskatīšanas termiņi**, kas pārsniedza Konkurences likumā paredzēto lēmumu pieņemšanas termiņu.

Valsts ieviesto pasākumu ietekme uz konkurenci

Kopš COVID-19 pirmā viļņa Konkurences padome saņēma vairākas sūdzības par **nevienlīdzīgu konkurences situāciju, ko veicināja valsts noteiktie ierobežojumi un atbalsta mehānismi** krīzes seku mazināšanai. Piemēram, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.453 "Noteikumi par publiskas personas un publiskas personas personas kontrolētas kapitālsabiedrības mantas nomas maksas atbrīvojuma vai samazinājuma piemērošanu sakarā ar COVID-19 izplatību" tika saņemtas sūdzības par nevienlīdzīgo attieksmi pret komercpelni nomniekiem. Noteikumi paredzēja, ka nomnieki, kas iznomā telpas no publiskas personas – valsts vai pašvaldības vai to kapitālsabiedrībām – var saņemt nomas maksas atbrīvojumu vai samazinājumu, kā arī atbrīvojumu no kavējuma maksas vai līgumsoda. Šādi atvieglojumi un priekšrocības nav pieejamas nomniekiem, kas iznomā telpas no privātām personām.

Konkurences padomes ieskatā valsts atbalsta mehānismi nedrīkst radīt priekšrocības atsevišķiem uzņēmumiem un vienlaikus radīt konkurences kropļojumus komercpelni nomas tirgū kopumā, tāpēc šīs problēmas novēršanai būtu jārod risinājums, lai atbalsts nomas maksas segšanai sasniegtu arī nomniekus, kuru telpu iznomātāji ir privātpersonas, nevis publiskas personas.

Konkurences padome vērtēja arī ideju par **maksimālo cenu noteikšanu** un valsts iejaukšanos brīvā tirgū. Nacionālā līmenī tika apspriesta iniciatīva noteikt maksimālās cenas sejas maskām un dezinfekcijas līdzekļiem, kuriem krīzes laikā bija vērojams pieprasījuma un cenas pieaugums. Iestādes ieskatā maksimālo cenu administratīva noteikšana visā tirgū varētu negatīvi ietekmēt preču pieejamību un konkurenci ilgtermiņā, piemēram, atturot no šo preču piedāvāšanas Latvijas tirgū vai pietuvinot konkurentu cenas tuvu maksimāli noteiktajai robežai. Tāpēc Konkurences padomes pozīcija – valsts iejaukšanās cenu regulēšanā izmantojama vien kā galējais līdzeklis, ņemot vērā arī iespējamo kļūdas risku, nosakot tirgus situācijai atbilstošu maksimālās cenas līmeni.

Izpildinstitūcijas vadītājs Māris Spička:

"Krīze, kuru radījusi COVID-19 izplatība kā pasaulē, tā Latvijā, ir būtiski satricinājusi visu sabiedrību, tajā skaitā radījusi negatīvas sekas uzņēmējdarbības videi. Konkurences padome šajā laikā būtiskus resursus ieguldīja izglītošanā un preventīvos pasākumos, lai nepieļautu iespējamus COVID-19 krīzes aizsegā īstenotus

konkurences tiesību pārkāpumus, kā arī konsultēja politikas plānotājus, lai, operatīvi pieņemot lēmumus ar mērķi ierobežot pandēmijas izplatību, netiktu radīti nevienlīdzīgi, konkurenci ierobežojoši apstākļi uzņēmumiem, kas ikdienā tā jau cīnās, lai pārvarētu krīzes radītās sekas. Lēmumi, kas ignorē godīgas konkurences principus, ir būtisks drauds ekonomikas atlabšanai pēc krīzes, tāpēc pašlaik lēmumu pieņēmējiem ir īpaša atbildība veicināt konkurences attīstību visās nozarēs."

Pārkāpumu preventīva novēršana

Konkurences padome ārkārtējās situācijas laikā aktīvi **fokusējās uz konkurences tiesību pārkāpumu preventīvu novēršanu**, t. sk. informējot uzņēmējus, to apvienības un organizācijas par aizliegtām vienošanām un ļaunprātīgu tirgus un iepirkumu varas izmantošanu krīzes laikā, kā arī neatļautu informācijas apmaiņu, piemēram, asociāciju ietvaros.

Konkurences padome **izvērtēja Finanšu nozares asociācijas**, kas apvieno teju visas Latvijā reģistrētās bankas, kā arī divas citās Eiropas Savienības dalībvalstīs reģistrētas bankas, kuras Latvijā atvēršas filiāles, lēmumu **vienoties par kredītmaksājumu pagaidu nenormatīva moratorija un tā piemērošanas noteikumiem** fiziskām un juridiskām personām COVID-19 apstākļos. Konkurences padome, konsultējoties ar Eiropas Komisiju, puda viedokli, ka asociācijas ietvaros apspriesti jautājumi, kas attiecas uz nozares kopīgiem mērķiem un attīstību, piemēram, likumdošanas iniciatīvas vai nozares vienotu pagaidu rakstura pasākumu ieviešanu krīzes skarto klientu aizsardzībai, piemēram, kredītmaksājumu moratorija noteikumi, ir pieļaujami un atbalstāmi un atbilst Konkurences likumam.

Konkurences padome sniedza arī pozitīvu vērtējumu Latvijas viesnīcu un restorānu asociācijas rīkotajai viesnīcu akcijai, kuras ietvaros, lai popularizētu un sniegtu atbalstu krīzes skartajai nozarei, klienti par vienotu samazinātu cenu varēja izmantot akcijas dalībnieku nakšņošanas piedāvājumus.

Konkurences padomes redzeslokā nokļuva tādas nozares kā finanšu, medicīnas un ar COVID-19 aizsardzības pasākumiem saistīto preču izplatīšana, kā arī mazumtirdzniecība, kur Konkurences padome **tirgus uzraudzībā** atklāja trūkumus līgumsodu piemērošanas kārtībā starp mazumtirgotājiem un piegādātājiem COVID-19 laikā un sniedza savus ieteikumus to novēršanai. ■

AIZLIEGTAS VIENOŠANĀS

Prevencija – pārkāpumu novēršanas iespēja

Gadījumos, ja Konkurences padome saskata pazīmes, kas var liecināt par uzņēmumu aizliegtu vienošanos, tomēr tās nenorāda uz nozīmīgu kaitējumu konkurencei, iestāde var izteikt brīdinājumu.

2020. gadā **trīs iespējamu aizliegtu vienošanos izpausmju gadījumos Konkurences padome izteica brīdinājumus kopumā 7 personām**. Tajā skaitā divos gadījumos tika konstatēts, ka ne tikai uzņēmumu rīcībā ir saskatāmas iespējamās aizliegtas vienošanās, bet arī publisku personu – pašvaldību un to kapitālsabiedrību, kas organizē iepirkumus, – rīcība nav veicinājusi godīgu konkurenci. Piemēram, Rēzeknes pilsētas domes un SIA “Rēzeknes Namsaimnieks” rīkotajos iepirkumos par būvmateriālu, santehnikas un elektroprēču piegādi uzņēmēji savos piedāvājumos norādīja cenas, kas ir zem tirgus vērtības, un lielākoties šīs preces vispār nepieejādāja, bet gan aizstāja ar citām precēm, kuras nebija norādītas tehniskajā specifikācijā. Pasūtītājam neveicot pietiekamu kontroli par iegādāto preču atbilstību tehniskajai specifikācijai, iepirkumi pēc būtības bija fiktīvi. Savukārt Daugavpils pašvaldības kapitālsabiedrības SIA “Daugavpils dzīvokļu un komunālās saimniecības uzņēmums” rīkotajā cenu aptaujā par autosalona un virsbūves kopšanas pakalpojumiem tika konstatēta objektīvi neizskaidrojama pašvaldības kapitālsabiedrības rīcība – uzaicinājumi par iespēju piedalīties cenu aptaujās tika sūtīti konkrētiem uzņēmumiem uz e-pasta adresēm, kas nav publiski pieejamas un identificējamas ar minētajiem uzņēmumiem, un pretendenti ar mērķlīdriem sadārdzinātām cenām tika atzīti par uzvarētājiem.

Brīdinājumi atbilst valsts pārvaldes “Konsultē vispirms” principam – pirmām kārtām izglīt par neatbilstībām, nevis sodīt. Līdz šim brīdinājumi kā alternatīva iespējamo pārkāpumu novēršanas metode mazāku iespējamo pārkāpumu gadījumā ir bijusi veiksmīga, jo neviena no brīdinātajām personām par līdzīgām neatbilstībām nav atkārtoti nonākusi Konkurences padomes redzeslokā.

Pašnovērtējuma rīks uzņēmējiem

Konkurences padome 2020. gadā ir sagatavojusi **pašnovērtējuma rīku uzņēmējiem**, lai tie ērtā veidā pārlicinātos, vai savas neuzmanības vai zināšanu trūkuma dēļ nav iesaistījušies kartelī, kas ir smagākais konkurences tiesību pārkāpums.

Pašnovērtējuma rīks iezīmē biežāk izplatītās situācijas, ar kurām var saskarties uzņēmēji, neapzinoties, ka tas varētu būt pārkāpums Konkurences likuma izpratnē. Piemēram, uzņēmums saņem no cita pretendenta aicinājumu konkrētā iepirkumā nepiedalīties vai tieši otrādi – piedalīties, bet bez patiesas vēlmes uzvarēt. Tā var būt formāla dalība ar neadekvāti augstu cenu, lai mākslīgi radītu pietiekošu pretendentu skaitu iepirkumā. Par dalību aizliegtā vienošanās var dēvēt arī kādu tikšanos, kuras laikā kopā ar citiem konkurentiem ir pārrunāts, kurš iepirkums kuram tirgus dalībniekam ir “ieplānots”.

Uzņēmēji savu rīcību var novērtēt, **aizpildot anonīmu anketu - <https://ej.uz/parbaudiuuznemumu>**.

Tāpat Konkurences tiesības paredz, ka uzņēmums var tikt sodīts par aizliegtu vienošanos, kas īstenota pirms viena, pieciem vai pat desmit gadiem. Tāpēc uzņēmumus, kas apzinātu vai neapzinātu iemeslu dēļ ir iesaistījušies konkurentu aizliegtā vienošanās, Konkurences padome aicina neklusēt un izmantot leģitīmas programmas iespējas.

Būvniecības uzņēmumi – joprojām zem lupas

Līdz 2021. gada augustam Konkurences padomei jānoslēdz **izpēte par iespējamu kartelja vienošanos vismaz desmit vadošo būvniecības nozares uzņēmumu starpā**. Lietas izpēte uzsāka pēc tam, kad iestāde iepazinās ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja sniegto informāciju, kas liecināja par iespējamām Konkurences likuma neatbilstībām.

Lietā iesaistītie vadošie būvniecības jomas uzņēmumi, iespējams, vairāku gadu periodā saskaņojuši rīcību un aizliegti vienojušies par tirgus sadali un dalības nosacījumiem publisko un privāto pasūtītāju iepirkumos visā Latvijā. Lai efektīvizētu pierādījumu iegūšanu, Konkurences padome ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju veica kopīgas un apjomīgas izmeklēšanas darbības. Savukārt 2020. gadā izmeklēšana tika veikta neatkarīgi katras iestādes kompetences ietvaros. ■

Aizliegtu vienošanos departamenta direktore Ieva Šmite:

“Konkurences padomes prakse vairāku gadu garumā liecina, ka kartelī ierindojami starp nozīmīgākajām Latvijas konkurences vides problēmām. Pēdējo piecu gadu laikā vien atklāti 13 kartelī, kuros iesaistīti 64 uzņēmumi un kuriem naudas sodi piemēroti vairāk nekā 3,5 miljoni eiro apmērā. Statistika runā pati par sevi, tāpēc Konkurences padome uzņēmējiem piedāvā glābšanas riņķus – pašnovērtējuma rīku, ar kura palīdzību uzņēmēji var novērtēt savu darbību, un leģitīmas programmu, kas pirmajam ziņotājam, kurš iesaistījies pārkāpumā, nodrošina pilnīgu atbrīvojumu no naudas soda un lieguma piedalīties iepirkumos.”

DOMINĒJOŠĀ STĀVOKĻA ĻAUNPRĀTĪGA IZMANTOŠANA

Konstatē pārkāpumu dzelzceļa kravu pārvaldījumu tirgū

2020. gada izskaņā Konkurences padome VAS "Latvijas Dzelzceļš" meitas sabiedrībai SIA "LDZ CARGO" par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu piemēroja naudas sodu 5 694 174 eiro apmērā, savukārt VAS "Latvijas dzelzceļš" kā kapitāldaļu turētāji ir jāuzņemas solidāra atbildība par soda samaksu.

2007. gadā reorganizējot VAS "Latvijas dzelzceļš", tās meitas sabiedrība SIA "LDZ CARGO" pārņēma kravu pārvaldījumu pakalpojumu sniegšanu Latvijā. Kopš 2007. līdz 2020. gadam SIA "LDZ CARGO" nemainīgi veica 70-80 % no dzelzceļa kravu pārvaldījumiem Latvijā, lai gan šajā tirgū darbojās vēl trīs citi pārvaldītāji.

Konkurences padome izpētē konstatēja, ka SIA "LDZ CARGO" ilgstoši bijusi neizbēgams sadarbības partneris ikvienam klientam, kas vēlējas vest kravu pa dzelzceļu caur Latviju, šķērsojot Krievijas vai Baltkrievijas robežu. Tādējādi pierobežas teritorijā ar minētajām valstīm līdz tuvākai kravu pieņemšanas vai nodošanas stacijai Latvijā ikvienam klientam kravu pārvaldījuma pakalpojumu bija jāpērk no SIA "LDZ CARGO", neatkarīgi no tā, vai kravu pārvaldījumu Latvijā tālāk veica SIA "LDZ CARGO" vai tā konkurents. To SIA "LDZ CARGO" izmantoja, lai saviem klientiem, kas izmanto kapitālsabiedrības pakalpojumus visā maršrutā, piemērotu dažādus atvieglojumus, piemēram, atlaides. Savukārt klientiem, kas dzelzceļa kravu pārvaldījumu sniegšanu Latvijā uzticēja kādam no trim konkurējošiem privātajiem komersantiem, SIA "LDZ CARGO" piemēroja standarta tarifu par pakalpojumiem pierobežā.

Šādas rīcības rezultātā klientiem bija ekonomiski neizdevīgi izvēlēties SIA "LDZ CARGO" konkurentus kā pakalpojumu sniedzējus, kas savukārt apgrūtināja jaunu pakalpojumu sniedzēju ienākšanu tirgū un konkurenci esošo uzņēmumu vidū, kā arī ietekmēja patērētāja izvēles iespējas.

Papildus tam Konkurences padome izpētē secināja, ka SIA "LDZ CARGO" Latvijā veic vagonu uzskaiti un iekasē maksu par vagonu dīkstāvi, kas veidojas no vagonu aizturēšanas ceļā vai vagonu iekraušanas un izkraušanas. Konkurences padome arī konstatēja, ka SIA "LDZ CARGO" maksu par dīkstāvi nosaka ne tikai gadījumos, kad dzelzceļa kravu pārvaldījumos tiek izmantoti tās pārraudzībā esošie inventāra vagoni, bet arī gadījumos, kad dzelzceļa kravu pārvaldījumā tiek izmantoti privātpersonām piederošie vagoni, par kuru izmantošanu vienojas kravu nosūtītājs vai saņēmējs ar vagonu īpašnieku vai tā pārstāvi. KP secināja, ka maksa, kas noteikta par privātpersonām piederošo vagonu dīkstāvi uz koplietošanas ceļiem, ir nepamatota.

Analītiskā departamenta direktore Rūta Šutko:

"Tirgus liberalizācija ir mūsdienu modernās ekonomikas darbības pamatprincips. Uzņēmumi un nozares visefektīvāk strādā un attīstās, ja ir brīvs tirgus, kurā valda sīva konkurence. Vienlaikus Latvijā joprojām ir

uzņēmumi, kas vēsturiski ir strādājuši monopola vai slēgta tirgus apstākļos. Šādiem uzņēmumiem trūkst pamudinājuma darboties saimnieciski efektīvi un tie nepamatoši sargā savu tirgus pozīciju no konkurentiem. Tā rezultātā tiek kavēta brīvas konkurences vide un attīstība tirgū. Konkurences padomes uzdevums ir nodrošināt, lai tirgū ne paši tirgus dalībnieki, ne arī valsts neveido neuztur tirgus barjeras, kas kavē brīvu konkurences vidi un uzņēmējdarbību. Lai sasniegtu šos mērķus dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas izpētes lietas joprojām prevalē Analītiskā departamenta darbā".

Izpēte atkritumu apsaimniekošanas tirgū Rīgā

2020. gadā aktīvi turpinājās lietas izmeklēšana, ko iestāde ierosināja 2019. gadā pret Rīgas pilsētas pašvaldību un SIA "Getliņi EKO" par iespējamu Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 102. panta – dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu – pārkāpumu.

Konkurences padome iebilda par Rīgas pilsētas pašvaldības, tai piederošās kapitālsabiedrības SIA "Getliņi EKO" un AS "Tīrīga" noslēgto koncesijas līgumu, kas paredzēja Rīgā ieviest jaunu sistēmu atkritumu apsaimniekošanas jomā – uz 20 gadiem pakalpojuma sniegšanu uzticēt vienam uzņēmumam līdzšinējo četru pakalpojumu sniedzēju vietā. Ierosinot pārkāpuma lietu un pieņemot lēmumu par pagaidu noregulējumu, Konkurences padome panāca, ka minētais koncesijas līgums daļā par nešķirotu no dalīto sadzīves atkritumu savākšanu un pārvaldīšanu Rīgā tiek apturēts.

Ņemot vērā, ka Rīgā tiek savākta vairāk nekā puse Latvijas atkritumu, 20 gadu ilga šī nozīmīgā tirgus monopolizēšana negatīvi ietekmētu ne tikai patērētājus, kas nebūtu pasargāti no nesamērīga cenu kāpuma nākotnē, bet arī kritiski ietekmētu konkurenci tirgū. Turklāt dominējošā stāvokļa izveide tirgū, kurā līdz tam ir pastāvējuši konkurences apstākļi, ir būtiska tirgus struktūras ietekmēšana, pilnībā likvidējot jebkādu konkurenci konkrētajā tirgū.

Konkurences padomei lēmums ir jāpieņem līdz 2021. gada 18. jūlijam. ■

UZŅĒMUMU APVIEŅOŠANĀS

Viens no Konkurences padomes uzdevumiem ir izvērtēt lielāko uzņēmumu apvienošanās darījumus un paziņotus vienošanās, lai novērstu iespējamu negatīvu ietekmi uz konkurenci un patērētājiem. 2020. gadā **Konkurences padome pieņēma 11 lēmumus par uzņēmumu apvienošanām.**

Par uzņēmumu apvienošanas izvērtēšanu iesaistītie tirgus dalībnieki gada laikā valsts budžetā **iemaksāja nodevas 48 000 eiro** apmērā. Lai uzņēmumiem atvieglotu apvienošanās ziņojumu iesniegšanu, Konkurences padome sniedza **12 pirmsapvienošanās konsultācijas.**

Uzņēmumi apvienojas un stiprina konkurētspēju

2020. gadā Konkurences padome visos 11 izvērtētajos apvienošanās gadījumos nesaskatīja iespējamus draudus konkurencei un tāpēc darījumus atļāva.

Izvērtētie darījumi īstenoti dažādās nozarēs. Piemēram, 2020. gada janvārī iestāde atļāva automobiļu vairumtirgotāju apvienošanu, kas Latvijā ir saistīta ar Hyundai, Suzuki, Ssang Yong, Peugeot un Isuzu markas vieglo automobiļu izplatīšanu. Tāpat 2020. gadā Konkurences padome atļāva apvienošanu banku sektorā, televīzijas vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgū, kā arī Luksemburgas uzņēmumam iegādāties kapitāldaļas AS "LIDO".

Lai gan vairums no apvienošanās darījumiem neradīja būtiskas negatīvas sekas konkurencei, divas apvienošanās 2020. gadā tika vērtētas detalizētāk, tai skaitā veicot padziļinātu ekonomisko analīzi.

Saistošie noteikumi nepieļauj diskriminējošu rīcību

20. februārī Konkurences padome pieņēma lēmumu atļaut SIA "BITE Latvija" iegūt izšķirošu ietekmi pār SIA "Baltcom".

Apvienošanās dalībnieku darbība pārklājas vairākos ar telekomunikāciju jomu saistītos tirgos, SIA "BITE Latvija" īpašnieks ir UAB Bite Lietuva, kam pieder arī SIA "All Media Baltics", kas Latvijā nodrošina tādu televīzijas programmu kā TV3, LNT, TV6, "Kanāls 2" un citu vairumtirdzniecību.

Televīzijas programmu izplatīšanas vairumtirdzniecības tirgū abu apvienošanās dalībnieku darbība nepārklājas, bet tie atrodas vertikālās attiecībās, jo SIA "Baltcom" pērk Bite grupas uzņēmuma veidotās un izplatītās televīzijas programmas. Telekomunikāciju jomas tirgus spēlētāji ir pauduši bažas, ka apvienošanās rezultātā jaunais tirgus dalībnieks izmantos savu varu televīzijas vairumtirdzniecības tirgū un ierobežos citu

komersantu darbību, piemēram, Bite grupas uzņēmumiem piedāvājot SIA "All Media Latvia" televīzijas programmas ar izdevīgākiem noteikumiem. Vienlaikus arī Konkurences padomes veiktā ekonomiskā analīze norādīja uz šādiem riskiem.

Tai pat laikā Konkurences padomes ieskatā bažas par to, ka Bite varētu norobežot pārējos tirgus dalībniekus no Latvijā populārākajām televīzijas programmām, tika risinātas ar saistošajiem noteikumiem jau 2017. gadā, kad KP lēma par UAB Bite Lietuva un MTG Broadcasting AB grupas sabiedrību Latvijā, kas tagad zināma kā SIA "All Media Latvia", apvienošanu. Šie saistošie noteikumi joprojām ir spēkā un paredz Bite grupai pienākumu izplatīt visiem tirgus dalībniekiem apvienotā uzņēmuma televīzijas programmas ar nediskriminējošiem noteikumiem.

Nemot vērā, ka joprojām ir spēkā 2017. gadā UAB Bite Lietuva piemērotie saistošie noteikumi, **Konkurences padome nekonstatēja, ka SIA "BITE Latvija" apvienošanās ar SIA "Baltcom" radītu būtisku kaitējumu konkurencei,** tāpēc lēma par darījuma atļaušanu.

Ekonomiskā analīze - nozīmīga loma apvienošanās izvērtēšanā

6. augustā Konkurences padome pieņēma lēmumu atļaut kafijas automātu iznomātājam SIA "Coffee Address" iegādāties SIA "KAFFE SERVISS" un papildu SIA "ESPRESSOBLUE" aktīvus, kas kopš 2020. gada sākuma iekļauti SIA "KAFFE SERVISS" uzņēmumā. Konkurences padome **nekonstatēja būtisku kaitējumu konkurencei,** tāpēc lēma par darījuma atļaušanu.

Apvienošanās rezultātā tika ietekmēts kafijas automātu iznomāšanas un apkalpošanas tirgus birojos un HoReCa, t.i., viesnīcu, restorānu, kafejnīcu sektorā, kā arī tika ietekmēta pārtikas un dzērienu tirdzniecība automātos un kafijas automātu un kafijas (t.sk. kapsulu) tirdzniecība.

Lai Konkurences padome spētu pieņemt lēmumu, nozīmīga loma bija padziļinātai ekonomiskajai analīzei, kuras laikā tika vērtēts, cik aktīvi un kā klienti maina savus piegādātājus, kā arī cik būtiska ir klientu pārklāšanās starp apvienošanās dalībniekiem, tādējādi nosakot, cik tuvi konkurenti darījumā iesaistītie tirgus dalībnieki ir.

Atļaujot darījumu, Konkurences padome ņēma vērā apstākli, kas tirgū darbojas ievērojams skaits citu tirgus dalībnieku, kas piedāvā kompleksu pakalpojumu – ne tikai veic kafijas automātu iznomāšanu, bet arī nodrošina to apkopi un veic kafijas piegādi lietošanai šajos automātos, tāpēc klienti nepieciešamības gadījumā var viegli aizvietot pakalpojuma sniedzēju. ■

Ekonomiskās analīzes nodaļas vadītājs Artūrs Kuka:

"Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, 2020. gads bija salīdzinoši klusāks apvienošanās kontekstā, un tas ir pats par sevi saprotams. Līdz ar COVID-19 pandēmiju tirgus dalībnieku prioritātes bija vērstas uz saimnieciskās darbības saglabāšanu. Vienlaikus, COVID-19 krīze un dažādiem ierobežojumiem ielgstot, pastāv bažas, ka gan 2021. gadā, gan tālākā nākotnē būs novērojama tirgus koncentrācija dažādās nozarēs, kas varētu arī būtiski paaugstināt ziņojumu skaitu, kuru Konkurences padomei būs jāizvērtē."

NEGODĪGAS MAZUMTIRDZniecības PRAKSES AIZLIEGUMA LIKUMS

Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likums (NMPAL) Latvijā stājās spēkā 2016. gada 1. janvārī. Likuma mērķis ir līdzsvarot piegādātāju un mazumtirgotāju varu, un tā uzraugošā iestāde ir Konkurences padome.

Lai nodrošinātu korektu NMPAL ievērošanu, Konkurences padome 2020. gadā sniedza **15 skaidrojumus un atzinumus saistībā ar likuma piemērošanu**. Tāpat Konkurences padome īstenoja **piecus izglītojošus pasākumus un kopā izglītoja 94 personas**, t.sk. mazumtirgotājus, lai skaidrotu jaunās Negodīgas tirdzniecības prakses direktīvas pārņemšanas ietekmi uz mazumtirgotāju darbību.

2020. gadā Konkurences padome **divos gadījumos īstenoja preventīvas pasākumus iespējamā pārkāpuma novēršanai**.

Problēmas līgumsodu piemērošanas kārtībā COVID-19 laikā

Sākoties COVID-19 uzliesmojumam Latvijā, Konkurences padome sniedza ieteikumus mazumtirgotājiem un piegādātājiem par sadarbību ārkārtējās situācijas laikā, atgādinot, ka krīzes laikā ir jāievēro godīgas mazumtirdzniecības principi NMPAL noteiktajam un ka mazumtirgotāji nedrīkst noteikt netaisnīgas sankcijas, ja piegādātāji krīzes laikā atsevišķām preču grupām nespēj nodrošināt būtiski lielāku pasūtījumu izpildi.

Pēc COVID-19 "pirmā viļņa" Konkurences padome veica **tirgus uzraudzību**, lai identificētu iespējamās mazumtirgotāju un piegādātāju savstarpējās sadarbības problēmas ārkārtējās situācijas laikā no 12. marta līdz 9. jūnijam.

Konkurences padome konstatēja būtiskas problēmas, kas saistītas ar netaisnīgu un nepamatotu sankciju piemērošanu un preču atpakaļ atdošanu. Mazumtirgotāji COVID-19 laikā piemēroja sankcijas atkārtoti par pasūtīto, bet nepiegādāto preču daudzumu. Šāda mazumtirgotāju prakse nevar tikt uzskatīta par taisnīgu un pamatotu, jo īpaši tāpēc, ka nepiegāde veidojusies COVID-19 ārkārtējās situācijas izraisītu loģistikas traucējumu rezultātā.

Tāpat tirgus uzraudzībā tika konstatēts, ka mazumtirgotāju un piegādātāju sadarbības līgumos bija iekļauti atšķirīgi sankciju piemērošanas noteikumi akcijas un ārpus akcijas precēm, kā arī līgumi paredzēja konkrētu piemērojamo līgumsodu eiro naudas izteiksmē, nevis procentuālu līgumsodu, kas nav saskaņā ar NMPAL noteikto.

Ekspress veikali nerada būtiski ietekmi uz tirgus struktūru

Kopš 2018. gada divi lielākie mazumtirgotāji Latvijā SIA "RIMI Latvia" un SIA "Maxima Latvija" ir attīstījuši darbību ekspress veikalu sektorā, pastiprinot ietekmi ikdienas patēriņa preču mazumtirdzniecības tirgū. Konkurences padome 2020. gadā veica **tirgus uzraudzību**, kurā secināja, ka **ekspress veikalu ienākšana tirgū pašlaik nerada būtisku ietekmi uz mazumtirdzniecības tirgus struktūru** kopumā, taču iestāde pauda bažas par lokālu ietekmi uz tirgus struktūru nākotnē.

Aicina lielos tirgus spēlētājus uzlabot iekšējos kontroles procesus

Konkurences padome **tirgus uzraudzībā** konstatēja, ka atsevišķu piegādātāju un noteiktu mazumtirgotāju sadarbībā regulāri notiek maizes un miltu izstrādājumu atpakaļatdošana, par cēloni norādot kvalitātes problēmas. Šādas prakses regularitāte rada bažas par mazumtirgotāju rīcības tiesiskumu, izmantojot preču atpakaļatdošanas nosacījumu kā pastāvīgu risinājumu, iespējams, nerealizētās maizes atpakaļatdošanai.

Konkurences padome nepilnību novēršanai īstenoja **preventīvas aktivitātes, aicinot lielos tirgus spēlētājus SIA "RIMI Latvija" un SIA "Maxima Latvija" uzlabot iekšējos kontroles procesus**, lai novērstu šaubas par to rīcības atbilstību NMPAL. ■

TIRGU UZRAUDZĪBA

2020. gadā **Konkurences padome noslēdza uzraudzību astoņos tirgos**, t.sk. divas uzraudzības īstenotas mazumtirdzniecībā, tāpat vairākos gadījumos vērtēta publisku personu rīcības atbilstība godīgas konkurences principiem. Tirgu uzraudzības mērķis ir iegūt padziļinātu ieskatu dažādās tautsaimniecības nozarēs, kā arī apzināt konkurences situāciju un meklēt risinājumus tās uzlabošanai.

CSDD rīkotais automašīnu numurzīmju iepirkums labvēlīgs vienam uzņēmumam

Konkurences padome, tirgus uzraudzībā pētot **CSDD rīkoto iepirkumu par autotransporta numurzīmju izgatavošanu un piegādi, konstatēja konkurenci ierobežojošas prasības** iepirkuma nolikumā. Tā rezultātā konkursā piedalījās tikai viens uzņēmums – ilgstošs CSDD sadarbības partneris.

Veicot salīdzinājumu starp numurzīmju iepirkumu procedūrām Baltijas valstīs, noslēgto līgumu summām un piegādājamo numurzīmju plāksnīšu skaitu, tika secināts, ka Latvijā vienas numurzīmes izmaksas ir aptuveni trīs reizes augstākas nekā Igaunijā un piecas reizes augstākas nekā Lietuvā. Kaut arī Latvijas iepirkumā ir ietvertas specifiskākas prasības nekā kaimiņvalstīs, Konkurences padomes ieskatā tas nevar izskaidrot tik būtisku cenu sadārdzinājumu.

Viena no iepirkumā iekļautajām specifiskajām prasībām, kuru dēļ konkursā nepiedalījās citi pretendenti, bija ekspress numurzīmju jeb pēc individuāla pasūtījuma izgatavojamu

numurzīmju piegāde ļoti īsā termiņā – 30 minūšu laikā, kamēr tiek saņemts transportlīdzekļa reģistrācijas pakalpojums. Šādu pakalpojumu var piedāvāt tikai uzņēmums, kas darbojas CSDD centrālā Rīgas biroja telpās. Zīmīgi, ka iepirkuma uzvarētājs un tā piesaistītais apakšnomnieks SIA "Latsign" nomā CSDD telpas jau kopš 1992. gada, un arī iepirkuma laikā tam bija spēkā esošs telpu nomas līgums.

Uzņēmēji kā ierobežojošu prasību iepirkumā minēja arī īso termiņu – 45 dienas – pirmo numurzīmju piegādei CSDD pēc līguma noslēgšanas un neskaidrās prasības centralizētas numurzīmju izgatavošanas un uzskaites sistēmas izstrādei un uzturēšanai.

Konkurences ierobežojumi biļešu tirdzniecības pakalpojumu iepirkumos

Konkurences padome tirgus uzraudzībā secina, ka **kultūras iestādes, izvēloties biļešu tirdzniecības pakalpojumu sniedzējus, iepirkumos iekļauj konkurenci ierobežojošus noteikumus.**

KP tirgus uzraudzībā konstatēja, ka kultūras iestādes, izvēloties iepirkumā saimnieciski izdevīgāko pakalpojumu, ne vienmēr ņem vērā patērētājiem piemērotās apkalpošanas maksas apmēru. Atkarībā no izvēlētā biļešu tirgotāja tās tiek noteiktas gan fiksētas maksas veidā līdz 1,50 eiro par vienu biļeti, gan procentuālā formā līdz pat 7 % no biļetes summas.

KP ieskatā, lai radītu lielāku konkurenci, kā arī iepirktu finansiāli izdevīgāko risinājumu patērētājiem, rīkojot iepirkumu, apkalpošanas maksas apmērs būtu jānosaka kā viens no iepirkuma vērtēšanas kritērijiem.

Tāpat KP novēroja, ka sadarbības līgumi par biļešu tirdzniecību tiek slēgti uz pārmērīgi ilgu laiku, tāpēc ierasto piecu gadu vietā līgumus būtu ieteicams slēgt uz periodu no gada līdz trim gadiem. ■

PUBLISKU PERSONU DARBĪBAS IETEKME UZ KONKURENCI

Valsts un pašvaldību iesaiste uzņēmējdarbībā

Kopumā Konkurences padome 2020. gadā saņēma **200 iesniegumus** saistībā ar publisku personu – valsts, pašvaldību un tām piederošu kapitālsabiedrību – darbību, t.sk. iespējamu konkurences kropļošanu.

Lai novērstu riskus, ka publiska persona nepamatoti iesaistās komercdarbībā un tādējādi kropļo konkurenci, apgrūtinot vai pat padarot neiespējamu privāto komersantu darbību tirgū, publiskām personām, dibinot jaunas vai pārvērtējot savu līdzdalību esošajās kapitālsabiedrībās, saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma (VPIL) 88. pantu nepieciešams veikt plānoto darbību izvērtējumu.

Šāds izvērtējums, ietverot novērtējumu par ietekmi uz konkurenci, jāveic ne retāk kā reizi piecos gados. Vairums publisku personu pēdējo līdzdalības kapitālsabiedrībā izvērtējumu veikušas 2015. gada beigās, tāpēc tika paredzēts, ka 2020. gadā tikt saņemts nozīmīgs skaits – vismaz 120 – līdzdalības kapitālsabiedrībā izvērtējumu. Tomēr Konkurences padome kopā sniedza **72 atzinumus**. Veikto atzinumu skaits nesasniedz plānoto, jo daļa publisku personu nepieciešamos izvērtējumus noteiktajā 2020. gada termiņā nesagatavoja gan COVID-19 dēļ, gan veikto izmaiņu normatīvajā regulējumā dēļ, jo tās pašvaldības, kuras ir pakļautas gaidāmajai Administratīvi teritoriālajai reformai, ir atbrīvotas no līdzdalības kapitālsabiedrībā izvērtējuma veikšanas līdz tiks izveidotas jaunās administratīvās vienības. Tādējādi plānots, ka publisku personu izvērtējumu skaits par līdzdalību kapitālsabiedrībās arī 2021. gadā būs augsts.

Atvieglo izvērtējuma par līdzdalību kapitālsabiedrībā veikšanu

Lai publiskām personām atvieglotu izvērtēšanas procesu saistībā ar **līdzdalību kapitālsabiedrībā**, Konkurences padome 2020. gadā sagatavoja **pašnovērtējuma rīku**.

Pašnovērtējuma rīka mērķis ir atvieglot publiskām personām ērtā veidā veikt komercdarbības juridisko un ekonomisko izvērtējumu. Tas aptver visus būtiskākos riskus, kuriem publiskai personai obligāti būtu jāpievērš uzmanība, tādējādi iegūstot visu nepieciešamo informāciju pirms lēmuma pieņemšanas par kapitālsabiedrības dibināšanu vai līdzdalības kapitālsabiedrībā saglabāšanu.

Konkurences neitralitātes ievērošana

1. janvārī Latvijā stājās spēkā grozījumi Konkurences likumā, kas publiskām personām nosaka **pienākumu ievērot konkurences neitralitāti**.

Konkurences padome konstatēja, ka Jēkabpils pilsētas pašvaldības kapitālsabiedrības SIA "Jēkabpils ūdens" rīcības rezultātā ir ierobežota privāto asenizatoru darbība tirgū un tādējādi, iespējams, SIA "Jēkabpils ūdens" var izmantot priekšrocības asenizācijas pakalpojumu sniegšanā, kas nav pieejamas privātajiem pakalpojumu sniedzējiem. Lai **novērstu konkurences neitralitātes pārkāpumu**, KP 2020. gadā **uzsāka pārrunu procedūru** ar SIA "Jēkabpils ūdens".

Konkurenci veicinoši normatīvie akti

Lai novērstu iespējamus ierobežojumus konkurencei, ko varētu

Konkurences veicināšanas nodaļas vadītājs Antis Apsītis:

"Valstij, pašvaldībām un to kapitālsabiedrībām, iesaistoties uzņēmējdarbībā vai ikdienā strādājot ar jautājumiem, kas var ietekmēt konkurences situāciju tirgū,

īpaši svarīgs jēdziens ir konkurences neitralitāte. Ar Konkurences likuma grozījumiem, kas uzliek publiskām personām pienākumu ievērot konkurences neitralitāti, mēs esam soli tuvāk sakārtotākai uzņēmējdarbības videi, kur privātie pakalpojumu sniedzēji ir vairāk aizsargāti no valsts un pašvaldību iespējamās diskriminācijas tirgū un ir motivēti ieguldīt savā attīstībā. No tā iegūs visa sabiedrība."

veicināt normatīvais regulējums, Konkurences padome 2020. gadā likumdevējiem **sagatavoja 42 atzinumus par aptuveni 15 tautsaimniecības nozarēm**. Deviņos gadījumos Konkurences padome panāca konkurencei labvēlīga regulējuma izstrādi.

Konkurences padome sniedza iebildumus par grozījumiem Atkritumu apsaimniekošanas likumā, lai risinātu netaisnīgo prasību – nolietotu transportlīdzekļu apstrādes uzņēmumiem neatkarīgi no tā, vai uzņēmums apstrādā 20 mašīnas vai vairāk, no 2020. gada sniegt finanšu nodrošinājumu 100 000 eiro apmērā. Šīs prasības rezultātā no tirgus tiktu izstumti divas trešdaļas tirgus dalībnieku. Pēc Konkurences padomes sniegtajiem iebildumiem tika paredzētas tiesības Ministru kabinetam diferencēt finanšu nodrošinājuma lielumu.

Konkurences padome arī aicināja veikt grozījumus Publisko iepirkumu likumā, lai novērstu uzņēmēju, kas saistīti ar karteli, iespējas izvairīties no aizlieguma piedalīties publiskajā iepirkumā, kā arī papildu veicināt *leciešanas programmas* efektivitāti. Konkurences padome rosināja, ka no publiskā iepirkuma var tikt izslēgtas arī ar karteli saistītās personas, piemēram, mātes sabiedrības, kas atbild par naudas soda samaksu. Priekšlikums tika akceptēts Ministru kabinetā un pašreiz ir pieņemšanas procesā Saeimā.

Konkurences padome jau gadiem paudusi viedokli, ka pašvaldības, izdodot savus drukātos informatīvos izdevumus, rada risku godīgai konkurencei mediju tirgū. Tāpēc pozitīvi ir vērtējami 8. oktobrī Saeimā galējā lasījumā atbalstītie grozījumi likumā "Par pašvaldībām", kas paredz, ka pašvaldības ir tiesīgas ne biežāk kā vienreiz mēnesī izdot bezmaksas drukātus informatīvos izdevumus, kuros tās varēs informēt sabiedrību par savu funkciju izpildi.

Lai veicinātu konkurenci labvēlīga normatīvā regulējuma pieņemšanu, Konkurences padomes pārstāvji **godīgas konkurences principus aizstāvēja 40 pasākumos**, t.sk. Ministru kabinetā, Saeimā u.c. ■

TIESVEDĪBAS PAR KONKURENCES PADOMES LĒMUMIEM

2020. gadā izbeigtas trīs tiesvedības saistībā ar Konkurences padomes pieņemtajiem lēmumiem. Visos gadījumos tiesvedības noslēdzās par labu iestādei. Kopumā Konkurences padomes pārstāvji nodrošināja pārstāvību **30 tiesas sēdēs**.

2020. gadā uzņēmumi, kas sodīti par konkurences tiesību pārkāpumiem, t.sk. pēc tam, kad noslēgusies tiesvedība un Konkurences padomes lēmums stājies spēkā, **valsts budžetā iemaksājuši 934 957,36 eiro**.

Papildus tam iestāde 2020. gadā pastiprināti bija piesaistīta viedokļu sniegšanai kopskaitā **septiņos procesos Satversmes tiesā un Eiropas Savienības Tiesā**. Tajā skaitā iestāde sniegusi viedokli Satversmes tiesai par grozījumiem Augstskolu likumā, par zāļu reklamēšanas ierobežojumiem, par Rīgas domes atļaušanas likumu no konkurences tiesību aspekta, kā arī par azartspēļu darbības ierobežojumu COVID-19 pandēmijas laikā. Konkurences padome šajā periodā piedalījies arī nacionālo pozīciju sagatavošanā Eiropas Savienības Tiesai par konkurences tiesību piemērošanas aktuāliem jautājumiem, kā arī pirmo reizi iesaistījās kā patstāvīgs procesa dalībnieks, sniedzot iestādes paskaidrojumus prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, kurā pārsūdzēts Konkurences padomes lēmums.

Noraida būvmateriālu tirgotāju pieteikumus tiesā

2017. gada 31. augustā Konkurences padome pieņēma lēmumu par būvmateriālu tirgotāju aizliegtu vienošanos, ko tiesā pārsūdzēja trīs pārkāpēji – SIA “DEPO DIY”, AS “Kesko Senukai Latvia” un SIA “Tirdzniecības nams “Kurši””.

Administratīvā apgabaltiesa 17. februārī pieņēma spriedumu noraidīt AS “Kesko Senukai Latvia” un SIA “Tirdzniecības nams “Kurši”” pieteikumus, savukārt 3. aprīlī – noraidīt arī SIA “DEPO DIY” pieteikumu par Konkurences padomes lēmuma atcelšanu.

Konkurences padomes lēmums attiecībā uz AS “Kesko Senukai Latvia” ir stājies spēkā, jo tirgus dalībnieks lēma nepārsūdzēt uzņēmumam nelabvēlīgo tiesas spriedumu. Savukārt SIA “Tirdzniecības nams “Kurši”” un SIA “DEPO DIY” spriedumu pārsūdzējis nākamajā tiesu instancē.

Juridiskā departamenta direktors Valentīns Hitrovs:

“2020. gads Juridiskajā departamentā iezīmējās kā attīstības un izaugsmes gads. Papildus pamata pienākumam nodrošināt iestādes darba tiesiskumu un pārstāvēt iestādi tiesā, konkurences tiesību piemērošana tika skaidrota arī konstitucionālo strīdu izskatīšanā. Gadījumos, kad uzņēmums aizstāv savas Satversmē nostiprinātās tiesības, tas bieži ir par pastāvēšanu tirgū uz līdzvērtīgiem konkurences noteikumiem, kurus valsts var ierobežot ar pārsūdzēto normatīvo aktu. Strīdu izskatīšanā ir svarīgi identificēt konkurences jautājumus un sniegt tiem starpdisciplināru skatījumu ne tikai no tiesību, bet arī ekonomiskiem aspektiem. Lai to sasniegtu, ļoti būtisks ir arī komandas darbs gan struktūrvienības, gan iestādes līmenī.”

Lietas izpētes laikā Konkurences padome vērtēja būvmateriālu ražotāju SIA “Knauf” un SIA “Norgips” un četru lielāko būvmateriālu mazumtirgotāju – SIA “DEPO DIY”, AS “Kesko Senukai Latvia”, SIA “Tirdzniecības nams “Kurši”” un SIA “Krūza” – vienošanos, ilgstošā periodā veicot minimālā tālākpārdošanas cenu līmeņa un noteikta cenu līmeņa fiksēšanu SIA “Knauf” un SIA “Norgips” izplatītajai produkcijai. Konkurences padome lēmumā konstatēja, ka vienošanās izpaudās gan vertikālu ierobežojumu formā starp SIA “Knauf” un SIA “Norgips” un mazumtirgotājiem, gan arī kā horizontālas karteļa vienošanās, mazumtirgotājiem panākot kopīgu sapratni un saskaņotu rīcību par vienotiem darbības principiem un savstarpēju kontroli vienošanās īstenošanā attiecībā uz SIA “Knauf” un SIA “Norgips” precēm.

Par īstenoto aizliegtu vienošanos Konkurences padome pieņēma lēmumu piemērot 5,8 miljonus eiro lielu naudas sodu trim būvmateriālu tirgotājiem: AS “Kesko Senukai Latvia”, SIA “Tirdzniecības nams “Kurši””, kā arī SIA “DEPO DIY”. Pirms lēmuma pieņemšanas ar SIA “Knauf”, SIA “Norgips” un SIA “Krūza” tika noslēgti administratīvie līgumi, kas paredzēja izbeigt tiesisko strīdu un samaksāt naudas sodu kopā 1,6 milj. eiro apmērā.

Tiesa apstiprina SIA “Rīgas satiksme” dalību aizliegtā vienošanās

Administratīvā apgabaltiesa 20. aprīlī **atstāja spēkā** Konkurences padomes lēmumu, ar kuru iestāde 2019. gadā konstatēja **SIA “Rīgas satiksme” un sešu uzņēmumu īstenotu aizliegtu vienošanos** pašvaldībai piederošā uzņēmuma rīkotajās cenu aptaujās **par nano tehnoloģiskās čimijas piegādi**. Šis bija pirmais lēmums, kurā Konkurences padome konstatēja paša pasūtītāja – SIA “Rīgas satiksme” – dalību aizliegtā vienošanās, jo uzņēmums aktīvi veicināja aizliegtās vienošanās veidošanos savās cenu aptaujās. Pasūtītājam kā jebkuram aizliegtas vienošanās dalībniekam par pārkāpumu arī tika piemērota atbildība.

Konkurences padome lēmumā konstatēja, ka seši tirgus dalībnieki ar pasūtītāja atbalstu saskaņoja piedāvājumus divās SIA “Rīgas satiksme” rīkotajās cenu aptaujās, kas īstenotas no 2012. līdz 2014. gadam par kopējo līguma summu vairāk nekā 800 tūkst. eiro un kuru mērķis bija nano tehnoloģiskās čimijas piegāde. ■

IZMAIŅAS REGULĒJUMĀ

Stājies spēkā publisku personu pienākums ievērot konkurences neitralitāti

1. janvārī Latvijā stājās spēkā **grozījumi Konkurences likumā**, kas aizliedz **publiskām personām – valstij, pašvaldībām un tām piederošām kapitālsabiedrībām – pārkāpt vienlīdzīgas konkurences principus**, nepamatoti ierobežojot vai pat liedzot privātajiem uzņēmējiem iespēju darboties tirgū.

Grozījumi Konkurences likumā publiskām personām aizliedz diskriminēt tirgus dalībniekus, radīt priekšrocības sev piederošām kapitālsabiedrībām un īstenot tādas darbības, kuru dēļ uzņēmēji ir spiesti pamest tirgu. Ja Konkurences padome saskata iespējamu likuma normas pārkāpumu, tā vispirms uzsāks pārrunas ar konkrēto valsts iestādi, pašvaldību vai tai piederošu kapitālsabiedrību. Nesekmīgu pārrunu gadījumā iestāde kapitālsabiedrībām varēs uzlikt tiesiskus pienākumus un piemērot disciplinējošas sankcijas – naudas sodu līdz 3 % no iepriekšējā gada apgrozījuma.

Pirmais Konkurences likuma grozījumu gads pamatā bija vērsts uz izglītošanu un konsultēšanu. Lai palīdzētu publiskām personām piemēroties jaunajai likuma normai, Konkurences padome 2020. gadā rīkoja vairākus izglītojošus pasākumus un iepazīstināja gan ar konkurences neitralitātes izvērtēšanas vadlīnijām, gan pašnovērtējuma rīku, kur publiska persona var pārbaudīt savas rīcības atbilstību godīgas konkurences principiem.

Nepieciešamie resursi visām Eiropas konkurences iestādēm

Lai harmonizētu konkurences pārkāpumu izmeklēšanu un efektīvizētu Eiropas Savienības dalībvalstu konkurences iestāžu darbību, 2018. gadā Eiropas Parlaments un Padome pēc Eiropas Komisijas priekšlikuma pieņēma t.s. ECN+ direktīvu, kas paredz, ka nacionālās konkurences iestādes jānodrošina ar nepieciešamām pilnvarām, neatkarības garantijām un resursiem, lai tās nodrošinātu efektīvu konkurences tiesību pārkāpumu novēršanu.

ECN+ direktīva paredz konkurences iestādēm nepieciešamību pēc efektīviem izmeklēšanas un lēmumu pieņemšanas instrumentiem, pienācīgi izstrādātas leciecības programmas, neatkarības lēmumu pieņemšanas un izmeklēšanas procesā un pietiekamiem tehniskiem, tehnoloģiskiem un cilvēkresursiem noteikto uzdevumu īstenošanai.

Direktīva jāpārņem nacionālajos tiesību aktos 2021. gadā. 2020. gadā normatīvā regulējuma pilnveidošanas ietvaros sagatavoti un iesniegti starpinstitūciju saskaņošanai Valsts sekretāru sanāksmē plānotie Konkurences likuma grozījumi, kas saistīti ar pārņemamo ECN+ direktīvu. Papildus ECN+ direktīvas prasību ieviešanai Konkurences padome ir sagatavojusi grozījumus Ministru kabineta noteikumos, kas paredz kārtību par naudas soda noteikšanu.

Paplašina negodīgu tirdzniecības prakšu aizliegumus

2018. gadā Eiropas Parlaments, Padome un Komisija panāca vienošanos par jaunu noteikumu kopumu, kas Eiropas Savienības lauksaimniekiem un pārtikas piegādes ķēdē strādājošiem uzņēmumiem nodrošinās aizsardzību pret negodprātīgu praksi un tirdzniecību.

Atšķirībā no NMPAL, kas jau pastāv Latvijā un kas aizsargā tieši piegādātāju intereses pret mazumtirgotāju tirgus varu, direktīva negodīgas tirdzniecības prakses veidus attiecina uz visu pārtikas piegādes ķēdi – no ražotāja līdz mazumtirdzniecības veikalam.

2020. gadā Konkurences padome sadarbībā ar Zemkopības ministriju piedalījās vairākās starpinstitūciju tikšanās, lai nacionālajos tiesību aktos iestrādātu jauno regulējumu, kas Latvijas gadījumā paredz esošā NMPAL paplašināšanu. Jaunais **Negodīgas tirdzniecības prakses aizlieguma likums projekts** stāsies spēkā 2021. gada 1. novembrī. ■

KOMUNIKĀCIJA UN SADARBĪBA

2020. gadā Konkurences padomes pārstāvji nodrošināja dalību 34 iestādes vai citu organizāciju rīkotajos pasākumos.

Mērķa grupu izglītošana konkurences vides uzlabošanai

Ņemot vērā sabiedriskās domas aptaujas rezultātus, Latvijā divas būtiskākās konkurences tiesību problēmas ir kartelji publiskajos iepirkumos un publisku personu radīti konkurences kropļojumi, tādējādi šīs divas grupas ir Konkurences padomes prioritārās mērķgrupas, kurās nepieciešams veicināt izpratni par brīvu un godīgu konkurenci.

Lai preventīvi novērstu būtiskākos konkurences tiesību pārkāpumus, piemēram, uzņēmēju aizliegtas vienošanās, tika rīkoti **izglītojoši semināri un vebināri uzņēmējiem**, piemēram, seminārs uzņēmēju Elektromateriālu vairumtirgotāju asociācijai, seminārs uzņēmējiem sadarbībā ar žurnālu "Iepirkumi", tāpat sadarbībā ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru vebinārs jaunajiem uzņēmējiem.

Savukārt, lai veicinātu iepirkumu vides attīstību, **Konkurences padome nodrošināja seminārus publisko iepirkumu rīkotājiem**, tādējādi stiprinot šīs mērķa grupas kompetenci un iespējas atpazīt kartelja vienošanos pazīmes pretendentu starpā. Tostarp Konkurences padome izglītoja iepirkumu speciālistus sadarbībā ar Iepirkumu uzraudzības biroju, žurnālu "Iepirkumi", kā arī mērķtiecīgi strādāja ar Rīgas pašvaldības kapitālsabiedrību speciālistiem, piemēram, "Rīgas ūdens" un "Rīgas namu pārvaldnieks" iepirkumu organizētājiem.

Ņemot vērā, ka 2020. gada 1. janvārī stājās spēkā grozījumi Konkurences likumā, Konkurences padome pievērsās pastiprinātai **publisku personu – valsts, pašvaldību un to kapitālsabiedrību – izglītošanai par jauno likuma normu**. Konkurences padome ne vien rīkoja vebināru "Valsts iesaiste uzņēmējdarbībā" valsts kapitālsabiedrību pārstāvjiem, bet arī ar izglītojošu semināru sadarbībā ar Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru viesojās Kuldīgā. Tāpat 2020. gadā tika īstenoti citi pasākumi publiskām personām, piemēram, sadarbībā ar Latvijas Pašvaldību savienību, Iepirkumu uzraudzības biroju un Rīgas pašvaldības kapitālsabiedrībām.

Centrālais temats: publiskas personas konkurencē

Papildus semināru tipa pasākumiem Konkurences padome gada otrajā pusē rīkoja divas aktivitātes, kuru centrālais temats bija valsts, pašvaldību un kapitālsabiedrību lēmumu un darbības attiecībā uz uzņēmējdarbību. Rudenī Konkurences padome aicināja uzņēmējus u.c. sabiedrības locekļus piedalīties **iestādes akcijā "Nejēdzīgākais šķērslis konkurencei"** un iesūtīt nepamatotas barjeras, ko publiskas personas iekļāvušas iepirkumos. Iestāde kopumā ar Iepirkumu uzraudzības biroju izvērtēja iesūtītos šķēršļus konkurencei un nomināciju "Konkurences aizstāvis 2020" saņēma Mākslinieciskais viesu nams "Ārpus laika", Biedrība "Latvijas Būvju informācijas modelēšanas biedrība" un uzņēmums SIA "ZEMGUS LB".

Pasaules Konkurences dienai par godu Konkurences padome sadarbībā ar Iepirkumu uzraudzības biroju aizvadīja **diskusiju pasākumu "Saskares punkts: konkurence"**, kas tika veltīta publisko iepirkumu tēmai. Konkurences padomes un Iepirkumu uzraudzības biroja pārstāvji meklēja kopsaucēju abu uzraugošo iestāžu kompetencēm publisko iepirkumu nozarē, meklēja saskares punktus un kopīgi diskutēja par publisko iepirkumu organizētāju atbildību godīgas konkurences nodrošināšanā.

Konkurences padome otro gadu pēc kārtas apbalvoja akcijas "Nejēdzīgākais šķērslis konkurencei" laureātus ar titulu "Konkurences aizstāvis"

Konkurences padomes dalība sarunu festivālā "Lampa"

Aktivitātes plašākai sabiedrības iesaistīšanai

Līdzās dažādu mērķa grupu izglītošanai Konkurences padome rīkoja vai piedalījās citu organizāciju īstenotajās publiskajās aktivitātēs – konferencēs, forumos, tematiskajos pasākumos u.c.

Konkurences padome trešo reizi **piedalījās sarunu festivālā "LAMPĀ"**, lai šoreiz diskutētu par ģimenēs ieadzinātajām un dzīves laikā iegūtajām vērtībām, kas veicina sabiedrības līdzdalību valstiski nozīmīgos notikumos, t.sk. ziņošanā par pārkāpumiem.

Iestāde iesaistījās arī **skolēnu un studentu auditorijas izglītošanā**, stāstot par konkurences tiesībām Ēnu dienas ietvaros un sniedzot lekcijas Latvijas Universitātes un Biznesa augstskolas "Turība" studentiem.

Līdzās kopīgām izglītošanas aktivitātēm Konkurences padome aizvadīja **71 starpinstitūciju sadarbības tikšanos** par dažādiem tematiem.

Konkurences padome attīsta digitālo komunikāciju

2020. gadā Konkurences padome turpināja aktīvi izmantot dažādus komunikācijas rīkus jaunu auditoriju sasniegšanai – sagatavoti kopskaitā **19 Konkurences padomes podkāsta un video rullīšu ieraksti**. Podkāstā audio formātā un video formātā vēstījumos iestādes eksperti piedāvātā viegli uztveramā veidā izziņāt konkurences tiesību aktualitātes, iestādes pieņemtos lēmumus vai noslēgtās izpētes tirgos, kā arī citus tematus, piemēram, kas saistīti ar konkurences kultūras veicināšanu, piemēram, ziņošanu par pārkāpumiem.

Podkāsts par konkurenci klausāms iestādes tīmekļa vietnē

www.kp.gov.lv un vietnes SoundCloud un Spotify Konkurences padomes kanālā.

Sabiedrības līdzdalība

Konkurences padome aizvadīja **29 tikšanās reizes ar uzņēmējiem un nevalstiskajām organizācijām**, lai diskutētu par konkurences attīstību un problēmjautājumiem dažādās nozarēs un veicinātu godīgas konkurences principu ievērošanu. Papildus iestāde šīm mērķa grupām nodrošināja informatīvos seminārus par dažādiem konkurences tiesību ievērošanas aspektiem, tostarp aizliegto vienošanos nepieļaušanu starp konkurentiem vai asociāciju ietvaros.

Konkurences padome sagatavoja **trīs pašnovērtējuma rīkus**, no kuriem divi dokumenti mērķēti publiskām personām, bet viens – tirgus dalībniekiem. Viens no pašnovērtējuma rīkiem ir izstrādāts, lai uzņēmēji varētu atpazīt savās darbībās iespējamus karteļa riskus. Otrs pašnovērtējuma rīks sagatavots, lai valsts pārvaldes iestādes novērtētu, vai to kapitālsabiedrību dibināšana nekaitēs konkurencei. Savukārt trešais ir paredzēts iepirkumu organizētājiem, lai tie iepirkumos varētu identificēt karteļa iezīmes. 2020. gadā Konkurences padome arī sāka darbu pie pašnovērtēšanas instrumenta par uzņēmumu vertikālām vienošanām.

Starptautiskā darbība

2020. gadā Konkurences padomes pārstāvji ir veicinājuši Latvijas atpazīstamību un stiprinājuši iestādes pozīcijas starptautiskajā vidē, **uzstājoties 24 ārvalstu pasākumos**, t.sk. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD), Starptautiskā Konkurences tīkla, Eiropas Konkurences tīkla rīkotajos pasākumos. ■

KONKURENCES PADOMES PĀRVALDĪBA

Konkurences padomes darbības rezultatīvie rādītāji

2020. gadā Konkurences padome kopumā ir sasniegusi plānotos rezultātos rādītājus, kas iestādei noteikti budžeta apakšprogrammā "Konkurences politikas ieviešana". Vairākās rezultatīvo rādītāju pozīcijās, t.sk. attiecībā uz NMPAL piemērošanu, tiesvedībām, atzinumu un priekšlikumu sniegšanu, sabiedrības izglītošanu un starptautisko sadarbību plānotā vērtība ir pārsniegta.

Rādītāja nosaukums / Pasākuma nosaukums	Plānotā vērtība	Izpilde
Veikti prevencijas pasākumi un iespējamo pārkāpuma lietu izmeklēšana, tirgu izpēte <i>Pasākumu kopējais skaits/pasākumu skaits ar augsto prioritāti</i>	25/11	21/11
t.sk. veikta iespējamo pārkāpumu lietu izmeklēšana/tirgu izpēte saistībā ar NMPAL piemērošanu. <i>Pasākumu kopējais skaits</i>	2	4
t.sk. konkurences problemātikas izpēte un veicināšana tirgos, kur brīvu un godīgu konkurenci (t.sk. konkurences neitralitāte) negatīvi ietekmē publisko personu iesaiste. <i>Pasākumu kopējais skaits</i>	3	3
t.sk. patērētāju un tirgus dalībnieku piekļuves iespēju digitāliem pakalpojumiem barjeru identificēšana un konkurences veicināšanas pasākumi, nodrošinot to novēršanu. <i>Pasākumu kopējais skaits</i>	1	1
Izvērtēta tirgus dalībnieku plānoto apvienošanās un vienošanos seku ietekme uz konkurējošo vidi. <i>Lietu skaits/augstās prioritātes lietu skaits</i>	16/6	11/2
Veiktas padziļinātas inspekcijās iegūto datu (e-pierādījumu) analīzes. <i>Skaits (aprēķināms reizi gadā)</i>	8	9
Pārstāvība tiesvedības procesā (fiziskā pārstāvība un rakstiskā pārstāvība). <i>Skaits</i>	18	30
Pabeigts administratīvais process tiesā un spēkā atstāto iestādes lēmumu īpatsvars. <i>Procentuāli (aprēķināms reizi gadā)</i>	>80	100%
Sniegti skaidrojumi, atzinumi, priekšlikumi, nodrošināta normatīvo aktu un vadlīniju izstrāde. <i>Dokumentu skaits</i>	230	259
t.sk. sniegti skaidrojumi, atzinumi, priekšlikumi, nodrošināta normatīvo aktu un vadlīniju izstrādē saistībā ar NMPAL piemērošanu. <i>Dokumentu skaits</i>	12	15
t.sk. saistībā ar VPIL 88.panta piemērošanu. <i>Dokumentu skaits</i>	120	72
Novērsti ierobežojumi no publisko personu darbības (sasniegtā pozitīva rezultātā īpatsvars pret visu veikto pasākumu skaitu). <i>Procentuāli (aprēķināms reizi gadā)</i>	20%	24%
Sabiedrības izpratnes veidošana par brīvu un godīgu konkurenci. <i>Pasākumu kopējais skaits</i>	20	34
t.sk. saistībā ar NMPAL piemērošanu. <i>Pasākumu kopējais skaits</i>	3	5
Uzņēmēju pozitīvs vērtējums par Konkurences padomes darbību (aptaujā sniegto atbildžu uz attiecīgo jautājumu "pozitīvi" un "drīzāk pozitīvi" īpatsvars %). <i>Procentuāli (aprēķināms reizi gadā)</i>	2019. gadā netika rēķināts	2020. gadā netika rēķināts
Stiprināta Konkurences padomes loma un atpazīstamība starptautiskā vidē (publikāciju un pasākumu skaits ar uzstāšanos). <i>Pasākumu kopējais skaits</i>	34	55
Darbinieku mainība (aizgājušo darbinieku skaits pret kopējo strādājošo skaitu). <i>Procentuāli (aprēķināms reizi gadā)</i>	<20	28%
Darbinieku lojalitāte (darbinieku īpatsvars %, kuri aptaujā atbildējuši, ka turpinās tiesiskās attiecības ar iestādi turpmākos divus gadus). <i>Procentuāli (aprēķināms reizi gadā)</i>	>85	2020. gadā netika rēķināts
Sabiedrības ieguvums no Konkurences padomes darbības.	>20	24.1

KONKURENCES PADOMEI PIEŠKIRTAIS FINANSĒJUMS UN TĀ IZLIETOJUMS

Ar savu darbību iestāde īsteno budžeta programmas "Godīgas konkurences nodrošināšana, iekšējā tirgus un patērētāju tiesību aizsardzība" (26.00.00) apakšprogrammu "Konkurences politikas ieviešana" (26.02.00).

Pārskata gada sākumā plānotie finanšu resursi (kopā) ir 1 304 484 eiro, to izpilde – 1 303 132 eiro, t.sk. pārdalītie līdzekļi 13 642 eiro apmērā. 2020. gadā Konkurences padome apguva 99,9 % no iestādei paredzētā finansējuma.

Nr.p.k.	Finansiālie rādītāji	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			plāns	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	1 387 629	1 304 484	1 303 132
1.1.	dotācijas	1 387 629	1 304 484	1 303 132
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi			
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība			
1.4.	ziedojumi un dāvinājumi			
2.	Izdevumi (kopā)	1 379 900	1 304 484	1 303 132
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā)	1 351 523	1 290 484	1 290 484
2.1.1.	kārtējie izdevumi	1 351 523	1 290 484	1 290 484
2.1.2.	procentu izdevumi			
2.1.3.	subsīdijas, dotācijas un sociālie pabalsti			
2.1.4.	kārtējie maksājumi Eiropas Kopienas budžetā un starptautiskā sadarbība			
2.1.5.	uzturēšanas izdevumu transferti			
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	28 377	14 000	12 648

UZLABOJUMI IESTĀDES PĀRVALDĪBĀ

Lai nodrošinātu veiksmīgu un konsekventu iestādes darbību, Konkurences padome 2020. gadā pilnveidoja vairākus iekšējos procesus un izstrādāja attiecīgus iekšējos normatīvos aktus.

Iestāde **pārskatīja un aktualizēja dokumentu pārvaldības sistēmu**, lai iekšējā dokumentu aprīte būtu sekmīga un efektīva, kā arī pārvaldības kārtība būtu īstenota atbilstoši aktuālajai situācijai.

Tika **aktualizēti pārvaldes dokumenti** – iestādes reglaments un vienas nodaļas reglaments. Pilnveidota komandējumu organizēšanas kārtība, kā arī izstrādāta jauna iepirkumu organizēšanas kārtība. Aktualizēta interešu konflikta ziņošanas kārtība un ierobežotas pieejamības politika. Tika pārskatīta un pilnveidota grāmatvedības dokumentu apgrozības shēma.

Nodrošinot iestādes darbības atbilstību **fizisko datu aizsardzības regulējumam**, tika precizētas kompetences sadarbībai ar augstāko iestādi, veikts viens ietekmes novērtējums un aktualizēts izveidotās incidentu komisijas sastāvs. Pilnveidota **valsts noslēpuma un pretkorupcijas iekšējās kontroles sistēma**, t.sk. aktualizēts korupcijas riskam pakļauto amatu saraksts, pārskatīts pretkorupcijas plāns.

2020. gadā Konkurences padome stiprināja kapacitāti izmeklēšanas jomā, iepērkot **jaunu elektronisko pierādījumu ievākšanas, apstrādāšanas un analizēšanas programmatūru un aprīkojumu**, tādējādi uzsākot iestādes tehniskā nodrošinājuma uzlabošanu, kas paredzēts konkurences tiesību pārkāpumu efektīvākai izmeklēšanai.

Gada laikā Konkurences padomes darbinieki **apmeklēja 59 ārējo lektoru vadītas apmācības**, tādējādi ceļot savu profesionālo kompetenci par krāpšanas novēršanu, datu vizualizāciju, pretkorupcijas pasākumiem, personas datu apstrādi, uzņēmējdarbību un ekonomiku u.c. tematiem.

Lai nodrošinātu labās prakses apmaiņu organizācijā un nodrošinātu institucionālo atmiņu, 2020. gadā Konkurences padomē aizvadīti **divi iekšējie pasākumi**, t.sk. apmācības, kas īstenotas ar darbinieku atbalstu.

Ņemot vērā, ka 2019. gads ir noslēdzotais posms Konkurences padomes trīs gadu stratēģijā, iestāde izstrādāja **jaunu darbības stratēģiju**, kas aptvēra laika posmu no 2020. līdz 2022. gadam. ■

KONKURENCES PADOMES PRIORITĀRIE UZDEVUMI 2021. GADĀ

2021. gads ir otrais Konkurences padomes trīs gadu (2020.-2022.) darbības stratēģijas izpildes gads. Konkurences padome iestādes nospraustā virsmērķa sasniegšanai ir definējusi trīs prioritātes:

1. **efektīvāka** konkurences aizsardzība;
2. **profesionāli, iesaistīti, uz attīstību** un sadarbību vērsti darbinieki;
3. **aptverošāka** sabiedrības izglītošana un konkurences veicināšana.

Atbilstoši minētajām pamatprioritātēm iestādei izvirzīti trīs galvenie darbības virzieni.

1. Atbalsts tirgus dalībniekiem darboties godīgas konkurences apstākļos

Pēc sabiedriskās domas aptaujas rezultātiem Latvijā konkurences jomā ir divas būtiskas problēmas: aizliegtas

vienošanās iepirkumos un valsts un pašvaldību īstenotās darbības, kas rada nevienlīdzīgu konkurences apstākļus jeb diskriminē uzņēmējus, turklāt publisku personu radītiem konkurences kropļojumiem Konkurences padome pievērš īpašu uzmanību kopš 2020. gada, kad spēkā stājušies Konkurences likuma grozījumi.

Papildus tam Konkurences padomei jāuzrauga un jānovērš dominējošo uzņēmumu tirgus varas ļaunprātīgas izmantošanas pārkāpumi, konkurencei kaitīga tirgu koncentrācija, negodīgas tirdzniecības prakse, kā arī nepamatotu konkurences ierobežojumu ietveršana likumos un citos normatīvajos aktos.

Tāpēc 2021. gadā:

- Konkurences padome nesaudzīgi vērsīsies pret smagākajiem konkurences tiesību pārkāpumiem, tajā skaitā noslēdzot iespējamo pārkāpumu izmeklēšanu būvniecības un atkritumu apsaimniekošanas nozarēs;
- lai laikus identificētu administratīvas vai tirgus dalībnieku radītas barjeras brīvai un godīgai konkurencei, Konkurences padome, veicot tirgu uzraudzību, fokusēsies uz nozarēm

ar būtisku ietekmi tautsaimniecībā, kā arī tirgiem, kuros notiek strauja attīstība vai tiek ieviestas inovācijas, kas prognozējamā nākotnē varētu palielināt tirgus ietekmi, tajā skaitā iestāde pievērsīs uzmanību konkurences apstākļiem mazumtirdzniecības, apdrošināšanas un finanšu, siltuma piegādes jomās un digitālajai platformu ietekmei uz to klientiem un konkurentiem;

- ▶ ņemot vērā, ka 2020. gadā spēkā stājās Konkurences likuma 14.1 pants, paplašinot iestādes pilnvaras publisko personu un to kapitālsabiedrību uzraudzībā, un to, ka 2020. un 2021. gadā lielākai daļai valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību ir jāveic to darbības tirgos pārvērtēšana atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantam, Konkurences padome turpinās publisku personu konsultēšanu un izglītošanu ar mērķi novērst nepamatotus šķēršļus konkurencei un nodrošināt godīgas konkurences apstākļus, tomēr, ja būs nepieciešams, nekavēsies arī izmantot Konkurences likumā noteiktās pilnvaras, veicot prioritāro gadījumu padziļinātāku izmeklēšanu;
- ▶ Konkurences padome aktīvi vērsīsies pret nepamatotu konkurences ierobežojumu ietveršanu dažādu nozaru regulējumā, kā arī līdzdarbosies konkurences tiesību normatīvā regulējuma pilnveides un izstrādes procesā, lai panāktu Latvijas un Eiropas konkurences tiesību ciešāku harmonizāciju, tajā skaitā nacionālajos normatīvajos aktos pārņemot ECN+ direktīvu, kas nosaka, ka visām Eiropas konkurences iestādēm jābūt nodrošinātām ar darbam nepieciešamajiem resursiem un direktīvu par negodīgas tirdzniecības prakses aizliegumu visā pārtikas piegādes ķēdē, kā arī, balstoties uz uzkrāto pieredzi, novērsīs identificētos trūkumus esošajos konkurences tiesības regulējošos normatīvajos aktos.

2. Stipra, neatkarīga un ietekmīga valsts pārvaldes iestāde, kuras viedokli ņem vērā

Lai maksimāli efektīvi un kvalitatīvi nodrošinātu iespēju katram tirgus dalībniekam veikt ekonomisko darbību brīvas un godīgas konkurences apstākļos, kā arī veicinātu konkurences attīstību visos tautsaimniecības sektoros, Konkurences padomei ir nepieciešams nepārtraukti attīstīties un stiprināt iestādes kapacitāti atbilstoši mūsdienu aktualitātēm.

Dažādu faktoru, galvenokārt ekonomiskās globalizācijas un jaunu digitālu rīku ietekmē tirgi un tirgus dalībnieku uzvedība piedzīvo straujas izmaiņas. Konkurences tiesību pārkāpumu, jo īpaši kartelu atklāšana, ievērojot pārkāpumu komplicitību, tehnikas un tehnoloģisko attīstību, kļūst arvien sarežģītāka. Konkurences padomes tehniskais aprīkojums digitālo pierādījumu iegūšanai un apstrādei ir nepietiekams un atpaliek no tiem risinājumiem, kas ir tirgus dalībnieku rīcībā, slēpjot pierādījumus. Tādējādi konkurences kropļojumu atklāšana no iestādes speciālistiem prasa ne vien jaunas zināšanas un analīzes metodes, bet arī specifiskus tehniskos risinājumus, tostarp automatizētus rīkus, kas spēj fiksēt un analizēt informāciju, kas varētu norādīt uz iespējamu konkurences deformāciju tirgū.

Nepieciešamību stiprināt iestādes kapacitāti akcentē gan Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) rekomendācijas, gan ECN+ direktīva.

Tāpēc 2021. gadā:

- ▶ Konkurences padome attīstīs cilvēkresursu vadības politiku, to formulējot skaidru un saprotamu darbiniekiem, lai ikviens tajā var redzēt savu iespēju izaugsmei;
- ▶ Konkurences padome rūpēsies par personāla kompetenču attīstību, veicinot darbinieku personīgo izaugsmi;
- ▶ Konkurences padome stiprinās informācijas tehnoloģiju kapacitāti, izveidojot IT laboratoriju un sniedzot darbiniekiem iespēju pielietot modernāko IT tehnisko aprīkojumu elektronisko pierādījumu iegūšanai un apstrādei, īpašu uzmanību veltot automatizētu rīku kartelvienošanās pazīmju identificēšanai izstrādes iespējām.

3. Sabiedrības izglītošana, stiprinot sadarbību ar nacionāla un starptautiska līmeņa partneriem

Lai uzņēmēji izprastu ieguvumus no godīgas un brīvas konkurences un arī rīkotos godprātīgi, Konkurences padomei nepieciešams komunikācijas aktivitātes īstenot ne tikai tās tiešajā mērķgrupā (uzņēmēji, publiskas personas), bet arī sekundārajā, piemēram, veidojot mērķtiecīgas komunikācijas aktivitātes uzņēmēju kopienu līmenī (uzņēmēju pārstāvošās biedrības), organizāciju līmenī jeb sadarbojoties ar citām valsts pārvaldes iestādēm, kuras nodarbojas ar tirgus dalībnieku izglītošanu, un politikas līmenī, laikus sekojot līdzi normatīvo aktu izmaiņām un rosinot to atbilstību godīgas konkurences principiem.

Tāpēc 2021. gadā:

- ▶ tirgus dalībnieki, it īpaši tie, kas pārstāv visbiežāk "kartelizētās" un citu konkurences tiesību pārkāpumu skartās nozares, kā arī publiskas personas tiks izglītotas tiem ērtā veidā: semināros, vebināros, individuālās konsultācijās;
- ▶ Konkurences padome mazāk nozīmīgu konkurences ierobežojumu gadījumā, izmantojot "Konsultē vispirms" principu, preventīvi brīdinās un izglītos gan uzņēmumus, gan publiskas personas;
- ▶ iestāde turpinās attīstīt rīkus, kas mudina uzņēmējus un publiskas personas pašiem kontrolēt savu rīcību un līdzdarboties konkurences pārkāpumu novēršanā, piemēram, izstrādājot ērti lietojamus pašnovērtējuma rīkus un popularizējot leciecības programmas sniegtās iespējas;
- ▶ ņemot vērā informācijas tehnoloģiju attīstību un informācijas lietošanas paradumus sabiedrībā, Konkurences padome stiprinās tās digitālo ekosistēmu kā vienotu veselumu, izmantojot gan dažādus digitālās komunikācijas rīkus (podkāstus, video vēstījumus, infografikas), gan aktīvi uzrunājot jaunas auditorijas ar sociālo mediju platformu palīdzību. ■

SAZIŅA AR KONKURENCES PADOMI

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010

tālr. 67282865

e-pasts pasts@kp.gov.lv

www.kp.gov.lv

Konkurences padome